

*Кириченко Віктор Васильович,
доктор психологічних наук, професор,
професор (б.в.з.) кафедри соціальної та практичної психології
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

ОСОБИСТІТЬ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ХХІ СТ.

За останні десятиріччя, а якщо порівнювати з динамічними показниками розвитку суспільного філогенезу, то майже щоденно відбувається оновлення інформаційного середовища. Постійно відбуваються відкриття у різних наукових галузях, як глобального (історичного) значення так і локального, прикладного «повторного відкриття» уже відомих фактів [2]. Доступність інформації та можливість оперування: використання для вирішення різного роду виробничих, життєвих, громадських завдань, зумовили не лише покращення якості життя людини, а й зміцнювали інтегративні зв'язки між різними інформаційними блоками, об'єднуючи її, таким чином, у цілісну систему. Культурний та фізичний потенціал активності людини змушував об'єднуватися у межах окремо взятої ситуації знання з «фізики», «хімії», «соціології»; аналізуючи проблему – брати до уваги різні підходи і бачення, факти і міфи, наукове та побутове [1,3]. Кожне нове завдання, яке необхідно було вирішувати людині, зумовлювало утворення складної системи тимчасових зв'язків між різними інформаційними модулями, що у подальшому, для полегшення вирішення типових завдань, ініціювало утворення окремих галузей на межі різних наук. Важливим є те, що людська, інколи безглузда та контрпродуктивна ініціація зв'язків між різними інформаційними блоками, перетворила інформаційне середовище у цілісну систему [5]. Зміни та відкриття у одній галузі неодмінно впливали на інші, змушували «уточнювати», «дописувати», а інколи повністю «переписувати» вже усталені знання та уявлення про світ та його будову.

Інформація є важливим та чи не основним ресурсом вирішення життєвих завдань. У процесі соціального онтогенезу першочергове завданням, яке необхідно вирішити для забезпечення успішного розвитку – налагодити зв'язки з інформаційними середовищем, яке у процесі взаємодії з ним, забезпечує суб'єкта соціального розвитку необхідними знаннями. На кожному з етапів вікового розвитку у якості основного медіа ресурсу можуть виступати: найближче контактне оточення, соціальні мережі, телебачення, друковані видання. По мірі розвитку людини відбувається ускладнення зв'язків з медіасередовищем середовищем, яке дає можливість отримувати знання з різних джерел, та орієнтуватися на ті з них, які сформували у її користувача довіру як до її змісту так і до ключових комунікаторів, які здійснюють інформаційну діяльність. Для людини однаково важливими є як інформаційний зміст, який транслює медіа мережа так і те, хто її транслює [2]. З психологічної точки зору, будь-яка інформація має обличчя, і залежно від того, хто її поширює буде відбуватися наступний процес її сприйняття: від абсолютного заперечення до повного, беззаперечного прийняття.

Довіра до інформації є одним з основних психологічних атрибутів, яка може накладати суб'єктивне забарвлення на інші її властивості: цінність, об'єктивність, доступність, новизну, актуальність тощо. Психологічна інтермодальність зв'язків суб'єкта соціальних відносин з медіасередовищем забезпечує сприйняття інформації з різних джерел, які мають різний ступінь довіри, проте забезпечують постійний зв'язок з соціальним середовищем та допомагають оперативно реагувати на зміни у ньому [3]. Як правило, прийняття людиною рішення у будь-якій ситуації відповідно до отриманої інформації відбувається на основі узагальнення її змісту з різних медіа-ресурсів. Таким чином зменшуються пряма залежність від одного (як правило, найбільш доступного, наприклад – телебачення, соціальні мережі) засобу інформації та можливість комунікатора маніпуляції її споживачем.

Вихідні положення нашого підходу базуються на уявленні про існування базової залежності особистості від інформаційного середовища, яка формується

у процесі соціального філогенезу. Інформація як предмет дослідження технічних, соціальних, природничих наук завжди лежала в основі розвитку будь якої системи, на початкових етапах еволюції живої матерії саме здатність зберігати та відтворювати інформацію у вигляді програми розвитку забезпечили виживання виду [4]. Взаємне співіснування спільноти неможливе без обміну думками, ідеями, суб'єктивними враженнями, фактами та гіпотезами, саме тому ключовою ознакою соціалізації особистості є формування потреб брати та віддавати інформацію, що забезпечуються на психологічному рівні процесами спілкування, мислення, відчуття (перцепції) . Потреба у інформаційній взаємодії з іншими членами соціального утворення іноді перевершує нагальні, об'єктивні потреби людини. У таких випадках зміст інформації нівелюється а на перший план виступає сам процес споживання чи передачі інформації (на побутовому рівні це виглядає як «розмова ні про що»).

У процесі соціального розвитку суб'єкт соціальних відносин, так чи інакше, змушений інтегруватися у інформаційне медіасередовище та орієнтуватися на ключові джерела передачі інформації, у процесі чого особистісна довіра чи не довіра до них лише впливають на якість життя суб'єкта, проте не зменшують ваги у процесі регуляції активності, вираження громадського ставлення, формування світоглядних диспозицій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кириченко В.В. Інформаційна діяльність особистості в умовах гібридної війни. *Соціально-психологічні ресурси особистості в екстремальних умовах : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*), м. Київ, 19 квітня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С.140-142
2. Кириченко В.В. Особистість у сучасному інформаційному суспільстві. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2020. 245 с. (ISBN 978-966-485-257-6)
3. Кириченко В.В. Психологія інформаційної діяльності : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 130 с.
4. Кириченко В.В. Технологізація людського мислення в умовах інформаційного суспільства. *Габітус*. Випуск 65. 2024. С. 161-165
5. Яроцький Л. В., Левченко Л.Л. Філософські основи інформації. Житомир : «Полісся», 2007. 176 с.